

Actualment, però, d'ençà que algú proclamà la 'mort de Déu', com que, segons diu algun filòsof, els humans no sabem viure sense el mite, hi ha qui considera la natura gairebé com una substitució de la divinitat. I, sense arribar a tant, són molts els qui li tenen una veritable veneració. No hi tinc res a dir.

De tota manera, en el cas de la mare metafòrica que pot ser la natura, partim del principi que, diguem el que en diguem, mai no la podem culpar de res, perquè no és conscient del que fa ni del que és. Per tant, si arribem a dir-ne, per exemple, que és incongruent vista des del punt de vista humà, volem dir que, si aquella cosa que fa la natura, la fes un ésser humà, ho seria. També, si l'adjectivem amb un adjectiu propi d'un ésser racional, com pot ser 'incongruent', 'conflictiva', 'contradictòria' o 'paradoxal', ho fem metafòricament.

L'escrit que proposo a continuació no és cap judici a ningú ni a res (naturalment, tampoc a la naturalesa), sinó un intent d'explicar-me a mi i a tu, lector, si vols, d'on crec que ens venen els mals i, també, d'on ens venen els béns, els quals, malgrat tots els inconvenients que ens presenta la vida, fan tan estimable la nostra existència.

EVIDÈNCIES OCULTES

Som en un hospital, al costat de la sala de parts. Som quatre persones, parentes o molt amigues de la partera que és dins de la sala donant a llum. Els qui som a fora estem en silenci, i amb una certa tensió, esperant l'esdeveniment. El temps d'espera se'ns fa llarg i ens crea una certa preocupació. De sobte, però, sentim el plor d'un nadó i el nostre aspecte i la nostra actitud canvien automàticament: tots ens posem contents, respirem tranquils i comencem a parlar entre nosaltres alegrement.

Una situació ben normal, oi? Aquell plor que hem sentit ens ha dit que s'havia acabat el part i que l'infant era viu. Per tant, és lògic que la nostra preocupació s'hagi transformat sobtadament en alegria. Sempre ho hem vist així: fa molts milers d'anys que sentir plorar un nounat alegra els éssers humans.

Però, pensant-ho una mica més, em demano: és veritablement lògic que tot ésser humà, en arribar a aquest món, es posi a plorar? Com és que no hi ha cap altre animal que en néixer faci una cosa semblant?

Si el nounat ho fa, vol dir que alguna cosa li fa mal, que alguna cosa el contraria. Però, és lògic que,

quan arriba al seu destí natural, se senti contrariat? És lògic que, si aquest món on arriba és un món adequat per a ell, un món fet en consonància amb la seva naturalesa, en lloc de fer cara de content es posi a plorar?

No és estrany que mai cap filòsof (algun potser sí, però no em consta), antropòleg, psiquiatre o poeta no hagi ponderat el significat d'un fet com aquest? (El cas de les girafes és molt eloqüent. Les girafes pareixen dretes i això fa que el nounat o la nounada de la girafa, en néixer, caigui d'una altura de dos metres. I, malgrat això, l'animalet nounat no fa senyals de sofrir cap malestar a causa de la caiguda ni de cap altra contrarietat.)

Penso, doncs: no és estrany que considerem normal (més ben dit, lògic) que el primer tracte que rebem els humans en arribar a aquest món sigui una bufetada i que, si no la rebéssim, seria pitjor?

No es pot negar que aquest plor del nounat indica una certa inadaptació al lloc on arriba. Però és que no solament ho fa quan hi arriba, sinó que des que neix fins que tindrà ús de raó ho farà moltes vegades. I cada vegada serà perquè no està còmode, perquè alguna cosa li fa mal o, almenys, el contraria. Quants plors d'infant hem sentit a la vida i no n'hem fet cas! Els sentim, però no els escoltem. Se'ns diu que, entre els tres i els quatre mesos de vida, es plora de dues a tres hores diàries i que n'hi ha que ploren dia i nit.¹

1. Veg. *Ara* (18.3.2019), p. 18.

Quan érem joves, sovint, quan un infant plorava desconsoladament, els grans deien que així eixamplava els pulmons. És tan normal, és tan 'natural', dèiem! (paraula que de vegades sembla que arribi a admetre-ho tot). Som realment conscients que quan portem al món uns éssers especialment sensibles, el món atacarà sovint aquesta sensibilitat tan seva i específica?

Si ho penso bé, arribo a concloure que cada plor d'un infant és una denúncia, més o menys clamorosa, per l'equivocació d'haver-lo col·locat en un món que no li és adequat, perquè sovint hi troba unes circumstàncies que xoquen amb la seva més genuïna manera de ser.²

Ara, em sembla que domina la tendència de no deixar plorar els nadons i fer tot el que es pugui per calmar-los. Però, malgrat tot, poc o molt, tots ho fan i ho faran moltes vegades fins a arribar a l'ús de raó (i després també, amb coneixement i tot).

I per què plorem quan som infants? Per què no ens hi trobem bé sempre, en aquest món? Doncs l'única resposta que trobo és perquè ens han posat on hi ha circumstàncies que no s'adeqüen a la nostra naturalesa; perquè ens han posat en un món on hi ha el mal i l'ésser humà no està 'dissenyat' per al mal, sinó que està 'dissenyat' per a una felicitat perpètua.

2. A l'*Ara* de l'11 de març del 2018, *Ara Diumenge*, p. 16, Mo Gawdat diu: «Quan ets petit, ets feliç per defecte, estàs 'dissenyat' per a la felicitat.»

La seva natura està feta per a tenir benestar i trobar resposta adequada a les seves pulsions naturals i, en canvi, ho repetim, en aquest món es troba sovint amb circumstàncies que li produeixen malestar o que contrarien les seves pulsions naturals. De tal manera que, davant del plor d'un infant, seria lògic que ens demanéssim: quina culpa té, aquest infant, perquè se'l castigui amb unes circumstàncies que contrarien els impulsos de la seva natura?

Explicacions extranaturals

I els infants creixen, es fan grans, envelleixen i moren (si més no, fins ara). I, en aquest recorregut, encara que molts vivim grans temporades de benestar i felicitat, tots, qui més qui menys, topem sovint amb mals que componen el conjunt de maldats internes i externes dels individus que formem la humanitat. Maldats que la Bíblia acostuma a resumir en les quatre plagues universals: mort, pesta, fam i guerra.

Ben pensat i debatut, no anem gaire errats si concloem que en aquest món l'ésser humà és un ésser força inadaptat; encara que mai no se'ns hagi acudit de pensar-ho.

Sembla, doncs, que no hi ha cap dubte que els nostres avantpassats s'adonaren d'aquesta gran 'incongruència': que, sense saber per què i sense que ningú els ho advertís, els havien col·locat en un món ple de contrarietats i malestars. I, no trobant-hi

cap resposta natural, no tingueren més remei per a explicar-s'ho que inventar-se una resposta extranatural. I és segurament per això que s'inventaren les religions i les mitologies (a banda d'altres motius).

I deu ser per això que, inventant-se una explicació, gran part de les religions i mitologies ens diuen que els primers humans que aparegueren en aquest món no patien contrarietats ni malestars, sinó que vivien en una situació de benestar i felicitat perpètua, amb plena harmonia amb el món i amb Déu o els déus (segons les creences). És a dir, s'inventaren les llegendes dels paradisos terrenals o de les edats d'or, com a estatge o situació dels primers humans. I que, al cap d'un temps, per culpa seva o d'algun dels déus (segons les diverses doctrines) s'enemistaren amb el Déu, o els altres déus, i aquest o aquests—cada creença ho diu a la seva manera—els castigaren: traient-los del Paradís o acabant l'era daurada i fent-los passibles de tota mena de mals.

He dit que l'ésser humà és un ésser inadaptat, però m'he avançat en el meu propòsit. Abans, prefereixo donar uns altres exemples del fet que moltes coses les acceptem, podríem dir, per pur costum, tal com fem amb el plor dels nounats. Jo mateix reconec que fins que he estat molt vell no m'he adonat de la paradoxa que significa que l'ésser humà, quan arriba al lloc que li ha destinat la natura, es posi a plorar, en lloc de manifestar satisfacció.

Com a exemples triaré uns fets dels quals parla la religió, perquè haver-hi cregut ha tingut una enorme

importància en la vida de la gent de la meva edat, tot i que ara aquests fets en tinguin molta menys.

Parlaré d'uns aspectes de la religió cristiana que, a mi, m'afectaren molt; i també perquè considero que aquesta religió és més avançada que les altres religions monoteistes, i no cal dir que les mitologies.

Ho vull fer amb el màxim respecte i estimació per les persones amigues i també les desconegudes que continuen professant aquesta religió, però sense que el respecte m'impedeixi de fer una reflexió sobre uns elements que són cabdals en la religió triada. Elements, però, que tinc la impressió que també s'han acceptat (jo mateix els vaig acceptar i venerar més de quaranta anys de la meva vida) tal com han estat rebuts dels nostres predecessors, sense sotmetre'ls a l'anàlisi, la reflexió i la crítica.

Els fets més importants són com un compendi del cristianisme i la seva commemoració constitueix el nucli de la missa. Són relatats amb aquestes paraules: «[...] aquest és el calze de la meva sang [...] que serà vessada en remissió dels pecats.» És a dir, s'hi tracta de la suposada redempció dels éssers humans.

I per què calia aquesta redempció? Per què es commemora? Doncs perquè se suposa que els éssers humans han pecat i encara pequen. I quin mal han fet i fan els seus pecats? Doncs, han ofès Déu. I com es compensa Déu de l'ofensa soferta? Doncs amb el vessament de la sang de Crist.

I per què tot això? Perquè, segons la doctrina cristiana i com ja hem dit, hi hagué una primera

època de la humanitat, en què els seus escassos representants vivien en un Paradís amb plena felicitat i amb molt bona relació amb Déu. Però, al cap d'un temps, aquests originaris de la humanitat ofengueren Déu amb una desobediència greu, anomenada també pecat original. A causa d'aquesta ofensa, Déu els castigà foragitant-los del Paradís i col·locant-los en un món on la humanitat trobà molts mals i en feu molts, tots aquells que hem resumit amb les quatre plagues apocalíptiques. Però Jesucrist redimí els pecats, és a dir, compensà la greu ofensa inicial feta a Déu i totes les altres ofenses, amb el vessament de la seva sang. Aleshores, Déu, compensat d'aquesta manera, perdonà la humanitat.

O sigui que tenim: d'una banda, una primera condició paradisiàca de la humanitat, una ofensa a Déu feta per aquesta humanitat, un càstig per l'ofensa comesa i, com a conseqüència, una situació penible de la humanitat. I, de l'altra, una compensació, una penyora, feta a Déu per compensar-lo de l'ofensa rebuda i aconseguir així el perdó diví consegüent.

Però hi ha una cosa que no lliga, i és que, quan es fa un delicte i es redimeix o es compensa, es perdona el delicte, i el perdó del delicte implica també el perdó del càstig pel delicte; si no és així, el pretès perdó no existeix. Doncs aquí passa això, que no existeix, perquè no desapareix el càstig que se suposa que han merescut els pecats dels humans. Per què? Perquè aquest càstig consisteix en l'expulsió del Paradís i el patiment de tots els mals resumits

amb aquella quaterna esmentada, però després de la suposada redempció feta amb el vessament de la sang de Crist a la Creu, el càstig continua igual que abans, és a dir, amb l'expulsió del Paradís, la consegüent estada a la 'vall de llàgrimes' d'aquest món i la mort. O sigui que, pel que diuen les paraules de la missa, es perdonen els pecats (se suposa), però no el seu càstig, i, per tant, no és una veritable redempció.

Per a entendre-ho bé, recordem que, segons algunes legislatures, els qui pateixen el càstig de presó per un delicte poden redimir-lo (compensar-lo) fent un treball determinat, que s'accepta com a pagament compensatori del delicte. És a dir, se'ls esborra el delicte i se'ls allibera de tot el càstig, que és estar a la presó i el tracte que hi rebien. Però, en la qüestió que tractem, se suposa que s'esborra el delicte (els pecats), però continua igual el càstig, que és l'expulsió del Paradís i els sofriments d'aquesta 'vall de llàgrimes', perquè és evident que, després del vessament de sang a la Creu, els humans no s'han alliberat de cap de les nefastes conseqüències (si més no de les tangibles) del suposat càstig pels pecats: els humans continuen patint i morint igual que abans del vessament de sang.³ Es pot camuflar dient que l'alliberament del càstig (mort i mals de tota mena)

3. Yuval Noah Harari, en el seu llibre *21 lliçons per al segle XXI* (Barcelona: Edicions 62, 2018), al cap. 20, explica com les narracions que es converteixen en rituals i, sobretot, si comporten dolor i sacrifici, aconsegueixen fàcilment convertir-se en dogmes de fe.

ja el tindrem a l'altra vida. Però això és fer trampa. És com si, al pres que ha redimit el càstig treballant, quan ha complert el treball estipulat, se'l mantingués a la presó dient-li que ja serà lliure a l'altra vida.

O sigui que no hi ha hagut una veritable redempció, en contra del que diuen les paraules de què parlem.

Però també hi ha altres coses que no lliguen. Una d'elles és que la compensació, la penyora, el pagament de l'ofensa feta a Déu amb els pecats, sigui un vessament de sang.

Per què dic que això no lliga?

Perquè, quan sents a parlar de vessament de sang humana per a compensar la divinitat, ja sigui per aplacar-la d'un greuge o per a obtenir-ne algun favor, penses de seguida en la mitologia grecoromana, en la qual, per exemple, trobem el cèlebre cas d'Agamèmnon i d'Ifigènia. En efecte, segons una de les versions de la mitologia, Agamèmnon, general en cap de l'exèrcit grec, per desagreujar la deessa Àrtemis (Diana) i aconseguir que l'exèrcit grec pogués arribar bé per mar a Troia, es veu obligat, per la deessa ofesa, a sacrificar-li a l'altar la seva filla Ifigènia, cosa a què Agamèmnon, malgrat tota la repugnància que sent, accedeix a fer, amb un gran enuig de la seva dona Clitemnestra (com és comprensible!). Altres fonts mitològiques, que s'adonen que això de sacrificar la pròpia filla és massa fort, a l'últim moment fan que aparegui inesperadament un brau o una vaca a la porta del temple. Aleshores els sacerdots

aprofiten l'ocasió, capturen l'animal i el sacrifiquen en lloc de la noia. No cal dir que aquest final és infinitament més acceptable (amb perdó dels animalistes integristes), però el que és ben clar és que aquelles divinitats mitològiques se sentien compensades amb un vessament o altre de sang, ja fos humana, ja fos d'un altre animal.

Ara bé, segons la mateixa mitologia, Zeus i tota aquella patuleia de déus de l'Olimp que l'envoltaven eren força cràpules, i és 'possible' (diguem-ho així) que trobessin compensacions i satisfaccions flairant la sang de les víctimes, que els humans devots vessaven sobre els seus altars. No sé si la compensació la trobaven en la flaire de la sang que s'escampava o en la prova de veneració que rebien amb aquell sacrifici o en totes dues coses. Però, segons la mitologia, això de vessar la sang els compensava i s'ha d'admetre que era una compensació una mica bèstia, apta per a uns déus més aviat poc recomanables.

Una cosa semblant es podria arribar a acceptar del déu dels jueus, Jahvè. La Bíblia ens el pinta molt antropomòrfic, rancuniós, capritxós i venjatiu, i ens diu que s'apaivagava olorant el fum dels holocausts de les víctimes que li oferien els humans; com feu Noè sobre l'altar que li erigí en sortir de l'Arca, o, abans, Abel oferint-li les ovelles del seu ramat, o Abraham amb el famós sacrifici d'Isaac, canviat a última hora per un marrà etc.

Que déus de tan poca categoria se sentissin compensats amb un vessament de sang, passa, però,

com és possible pensar una cosa semblant del Déu dels cristians? Pensar que el Déu 'de debò' es pugui sentir compensat del greuge que li han fet els pecats dels humans, amb un vessament de sang humana (i amb l'agreujant infinit que és la sang del seu Fill), no és un gran error? De què es pot sentir compensat Déu amb un vessament de sang? Quin benefici en pot treure? Sembla, doncs, una idea més aviat fora de lloc i, si no fos per la bona fe que se li suposa, es podria considerar blasfema.

Fins i tot traslladada metafòricament al món purament humà, seria totalment insensata. Perquè seria una cosa així: a un cert individu, uns vells amics li han fet una gran estafa i, com a conseqüència, hi tenen un gran deute, que són incapaços de saldar. Però el fill de l'individu en qüestió vol que el seu pare i els antics amics facin les paus. Amb aquest propòsit, se'n va a veure el seu pare i li diu: «És evident que els teus antics amics no et poden pagar el deute, però com que jo t'estimo molt i vull que feu les paus, perquè pugueu fer-les, jo m'ofereixo a morir.» Què li diria el seu pare? Una cosa així: «Beneit! M'estimo mil vegades més perdonar-los el deute abans que moris tu. De què em servirà la teva passió i mort, encara que després ressuscitis? Si ha de ser com a prova d'estimació, estalvia-te-la, ja m'ho crec que m'estimes, però sobretot no facis aquest disbarat!»

Però tornem a Déu (amb tot el respecte pels creients). El Déu dels cristians no té res a veure amb

els déus dels anomenats 'pagans' ni tampoc gaire res amb el Jahvè que ens pinta l'Antic Testament. Per això, insisteixo que pensar que el Déu cristià es pugui sentir compensat amb cap mena de vessament de sang s'hauria de considerar un pensament inqualificable i ben inadequat (i no cal afegir-hi que, a més a més, es tractaria de la sang del seu propi Fill). Em sembla, doncs, inacceptable: no és concebible que un Déu de 'debò' pugui sentir-se compensat amb cap mena de vessament de sang de ningú.

Però encara hi ha una altra raó per a adonar-nos de la incoherència d'aquestes paraules tan incomprendibles, i potser és la més important. I és que perquè hi hagi una redempció és necessita que hi hagi un subjecte perjudicat pel delictes que es pretén redimir. En aquest cas, el perjudicat pel delictes dels pecats humans seria Déu, perquè, segons la doctrina cristiana, els pecats són una ofensa feta a Déu.

Però, pensem-ho bé! I, pensant-ho una mica, concloc que tampoc no és possible que els pecats ofenguin Déu. D'una banda, el Déu dels cristians se suposa que és un ésser etern i, per tant, un ésser immutable i invulnerable (*movens immotum*).⁴ I, de l'altra, ofendre algú és ferir-lo, danyar-lo, alterar-li l'estat d'ànim o ultratjar-ne la dignitat. O sigui, causar-li un disgust. Se'm dirà, doncs, com és possible ferir, danyar, ultratjar, disgustar etc., un ésser etern, impassible i immutable? Qui o què és capaç

4. 'Motor immòbil'.

de fer-ho? Qui o què és capaç de disgustar i, per tant, alterar l'estat d'ànim d'un ésser inalterable? Res ni ningú no són capaços de fer-ho. Per tant, a Déu, si existeix, no hi ha res que el pugui ofendre. Llavors, penso que si res no el pot ofendre, tampoc no hi ha cap ofensa possible que se li hagi de satisfer. I, si no hi ha ofensa, tampoc no hi ha cap culpa. Allò que en diem pecat pot ser moltes coses i coses molt nefastes, però el que no pot ser mai és una ofensa feta a Déu, simplement perquè un Déu que es pogués ofendre ja no seria Déu. Per tant, a causa dels pecats del món no cal compensar Déu amb res, i molt menys amb un vessament de sang (i no cal afegir-hi 'del seu Fill').

Pensant-hi una mica, doncs, és evident que això no pot ser. Però resulta que aquesta evidència que això no pot ser ha estat oculta (ha passat desapercebuda) a milions i milions de cristians, des de fa dos mil anys.

Em sembla que un dels factors que afavoreix que ens 'empassem' uns relats religiosos tan inexplicables, sense adonar-nos-en, és que encara pensem en Déu com si fos una mena de 'senyor' que es pot enfadar, alegrar, entristir, reconciliar; que pot castigar, premiar... Un senyor que té un bastó que pica i no fa remor, com diu la dita popular etc. És a dir, que ens és bastant impossible pensar en Déu, sense servir-nos d'una imatge més o menys antropomòrfica.